

ARGUMENT

Ziua Națională a Lecturii – imbold și oportunități

Vera OSOIANU,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Începând cu anul 2023, în Republica Moldova va fi marcată, la 14 februarie, Ziua Națională a Lecturii. O hotărâre, în acest sens, a fost votată cu o majoritate covârșitoare în Parlamentul Republicii Moldova, la începutul anului 2022. De menționat că, pe 15 februarie, Ziua Națională a Lecturii este marcată începând cu anul 2022 și în România. Va fi o ocazie în plus de a scoate în prim-planul vieții culturale lectura și importanța acesteia în dezvoltarea persoanelor și a societății în întregime. Instituirea Zilei Naționale a Lecturii a fost propusă în contextul marcării, la nivel mondial, a Zilei Internaționale a Cititului Împreună, desfășurată anual în primele zile ale lunii februarie, dar și a zilei de naștere a poetului Grigore Vieru. Este un prilej excelent de a lansa în această zi și Programul Național *LecturaCentral*, ajuns în anul 2023 la cea de-a VI-a ediție, care a reușit să se impună în anii precedenți ca o platformă puternică pentru consolidarea eforturilor de promovare a lecturii și a tuturor actorilor de pe această scenă.

Decretarea Zilei Naționale a Lecturii a fost una foarte inspirată și a fost salutăată de oameni politici, decidenți de divers nivel de responsabilitate, dar și de toți profesioniștii pentru care cartea este instrumentul principal de muncă.

Președinta țării, Dna Maia Sandu, menționa ca reacție la inițiativa parlamentarilor: „Mă bucur că de acum încolo, la 14 februarie, de ziua nașterii poetului, vom sărbători și Ziua Națională a Lecturii. Este important să înțelegem că lectura este esențială în formarea fiecărui om, chiar de la nașterea lui. Ea stă la baza dezvoltării gândirii și a limbajului uman, a capacităților analitice și a inteligenței emoționale. Este bogăția care stă la îndemâna noastră a tuturor și ne formează ca personalitate”.

La fel, și Ministrul Culturii, Dl Sergiu Prodan, a susținut inițiativa, declarând că există o stringentă nevoie de lectură pentru sănătatea mintală a societății. „Din păcate, analfabetismul a căpătat o altă formă decât cea clasică. A apărut noțiunea de analfabetism funcțional – când persoana poate citi un text, dar nu pătrunde sensul textului. Trebuie să luăm măsuri pentru a lupta cu acest fenomen. Vom organiza pe perioada întregului an evenimente dedicate cititului. Vom susține editarea de cărți, dotarea bibliotecilor regionale cu cărți. Împreună cu APL-urile vom lucra ca bibliotecile să redevină centre comunitare de socializare”, menționa Dlu la conferința de presă, prilejuită de instituirea viitoarei sărbători naționale. Deputata Partidului Acțiune și Solidaritate, autoarea inițiativei parlamentare, Dna Angela Munteanu-Pojoga, în cadrul aceleiași conferințe, menționa, că scopul Zilei Naționale a Lecturii „este încurajarea lecturii. O societate cu un nivel înalt de sănătate intelectuală este una în care cărțile au un loc de cinste”.

Oamenii au nevoie de modele, iar un model de celebrare a lecturii va scoate în evidență beneficiile provocate de această importantă abilitate intelectuală a omului, cum este considerată lectura. Ziua Națională a Lecturii este un îndemn de a concentra puterile pe ceea ce contează și este cu adevărat important pentru cetățeni. De rând cu alte activități de pe acest segment, devenite deja tradiționale, Ziua Națională a Lecturii va contribui la consolidarea contribuțiilor familiei, mediului educațional, instituțiilor de cultură, structurilor info-documentare, mediului social și economic, ale comunității, ale factorilor de resort, ale mass-mediei etc. – toate acestea soldându-se cu optimizarea interesului față de lectură, amplificarea lecturii, dezvoltarea culturii lecturii. Momentele de glorie ale unor profesii tangențiale cărții apar atunci când profesiile și instrumentul muncii lor se întâlnesc într-un singur loc. Dată fiind importanța lecturii în dezvoltarea și devenirea personalității, avocații lecturii au fost și rămân în permanență în căutarea unor asemenea locuri de întâlnire, a unor platforme menite să susțină și să promoveze lectura. În aceste condiții, sunt atestate tot mai multe inițiative, idei inovaționale, atât din partea creatorilor și producătorilor de bunuri scrise, reprezentanților industriei cărții, decidenților și responsabililor de politici de promovare a cărții și lecturii, cât și din partea cititorilor.

Căutările au loc și se interferează la nivel mondial, nivel național, și evident, la nivel local. La nivel mondial, au fost instituite și rezistă în timp, cu succes, mai multe sărbători axate pe promovarea lecturii. De menționat aici: Ziua Internațională a Cărții și a Dreptului de Autor, Ziua Internațională a Cititului Împreună, Ziua Internațională a Cărții pentru Copii, Ziua

Internațională a Poeziei, Ziua Internațională Citește pentru Mine etc. În ultimii ani, în diverse țări ale lumii au apărut organizații, centre, agenții, fundații, care au menirea să susțină cartea și lectura, precum: Centrul Național al Cărții (Franța, SUA), Institutul Cărții (România), Agenția Lecturii (Anglia), Fundația ProLectură (Germania), Fundația Lectură și Scris (Olanda), etc.

În SUA, de exemplu, au fost instituite 92 de sărbători dedicate cărții și lecturii care oferă o gamă enormă de oportunități de a sărbători pe tot parcursul anului lectura, una dintre aceste sărbători este marcată pe 14 februarie și este ziua când în SUA începe luna pe parcursul căreia pe întreg teritoriul țării sunt sărbătorite bibliotecile, bibliotecarii, persoanele pasionate de carte, lectură și de bibliotecă. Există chiar și un Calendar Literar distribuit pe rețelele sociale pentru ca oamenii să nu uite de aceste evenimente.

Este interesantă experiența Poloniei, unde a fost inițiat un program multianual de milioane de euro pentru încurajarea lecturii. Programul prevede un sprijin considerabil pentru biblioteci, în special pentru cele școlare.

Un program foarte important, în desfășurare pe parcursul mai multor ani, este cunoscut în Lituania.

Despre importanța atribuită lecturii mărturisește experiența Germaniei, care a reușit performanța ca președintele țării să fie și preșe dinte de onoare al Fundației Pro lectura etc.

Aceste modele, spre care tind și specialiștii moldoveni, presupun susținerea financiară din partea statului. Programul experimentat în Lituania prevede alocarea a 80 000 de euro anual, care sunt utilizați pentru deplasarea scriitorilor în teritoriu, onorarii pentru artiștii sau personalitățile care se întâlnesc cu copiii, citesc povești copiilor, participă în organizarea Programului „Lecturile verii”, organizarea concursurilor, organizarea trainingurilor de dezvoltare a competențelor de promovare a lecturii pentru bibliotecari și învățători, organizarea unor conferințe internaționale, privind încurajarea lecturii, etc. Experiența lituaniană s-a afirmat în mai multe cicluri de programe naționale și, respectiv, modelul poate fi preluat și replicat fără rezerve.

Experiențele, atestate în țările lumii, nu sunt străine nici de bibliotecile din Republica Moldova. Biblioteca Națională a experimentat în timp diverse căi de apropiere a cărții de cititori, multe dintre acestea sa-u transformat în tradiții care sunt perpetuate cu succes, iar printre activitățile de mare impact național merită de menționat Clubul Literar-Artistic „Miorița”, care a rezistat aproape cinci decenii, Salonul Internațional de Carte/ Bookfest Chișinău; Clubul literar „Homo Aestheticus” și „Homo Aestheticus Junior”; Simpozionul „Valori Bibliofile”; Festivalul Național al Cărții și Lecturii, Programul Național „LecturaCentral”, etc.

Printre programele naționale mari de promovare a lecturii, susținute de Ministerul Culturii, pot fi menționate: Programul pentru editarea cărții naționale, Programul de granturi Proiecte Culturale, Anul Lecturii 2008, Anul Lecturii 2020 și toate celelalte proiecte de amploare menite să promoveze lectura, desfășurate de instituțiile aflate sub tutela Ministerului Culturii.

Pe fonul acestor eforturi și preocupări își mai are sensul întrebarea: De ce o zi națională a lecturii? Răspunsul afirmativ vine din faptul că această sărbătoare se pliază perfect pe scopurile tuturor eforturilor de promovare a lecturii, dându-i o nouă dimensiune și amploare, adunând împreună politicieni, decidenți, responsabili de toate nivelurile. O implicare a acestora în organizarea evenimentelor și o susținere vădită a sărbătorii va spori încrederea participanților în reușită și importanță.

Marcată la început de an, Ziua Națională a Lecturii va da tonul evenimentelor din câmpul lecturii și va deschide ușile pentru amplificarea metodelor tradiționale, dar și experimentarea unor metode noi, inovative. În această zi, în toate localitățile vor avea loc activități de omagiere a cărții, autorilor, editorilor, librarilor, bibliotecarilor și, implicit, a cititorilor. Vor fi organizate expoziții de carte, lecturi publice, concursuri și tot felul de alte manifestări, menite să încurajeze și să promoveze lectura.

Există speranța că bibliotecile, Administrația Publică Locală, instituțiile educaționale, reprezentanții industriei cărții și alți factori interesați vor contribui la susținerea acestei inițiative de nivel național prin centrarea și cooperarea eforturilor privind promovarea cărții și lecturii, dezvoltarea competențelor, implementarea experiențelor inedite de formare și dezvoltare a culturii lecturii.

Actorii de pe segmentul lecturii vor pune în contribuție toată inteligența, ingeniozitatea și creativitatea pentru a propune soluții, metode, tehnici inovative, menite să dea o nouă dimensiune conștientizării importanței lecturii în rândurile decidenților și ale cetățenilor.

Cu prilejul Zilei Naționale a Lecturii se vor organiza activități culturale, sociale și educaționale prin care va fi evidențiată importanța lecturii, în special în formarea copiilor, adolescenților și tinerilor. În acest context bibliotecile vor acorda o atenție deosebită lecturii „gadgetarilor”.

Autoritățile, inclusiv instituțiile cu atribuții în domeniul culturii și educației, vor putea acorda sprijin logistic, dar și financiar, în limita resurselor bugetare disponibile, bibliotecilor, muzeelor, instituțiilor de învățământ, organizațiilor non-guvernamentale, editurilor, etc., pentru organizarea evenimentelor de promovare a lecturii.

Persoanele se dezvoltă filă cu filă și carte cu carte, informație cu informație, care împreună se transformă în cunoștințe ce propulsează omul pe urcușul devenirii. Cu cât mai multe lecturi de calitate, cu atât mai sus se înalță omul pe scara cunoașterii. Cele mai renumite personalități ale lumii au ajuns pe vârful Olimpului prin lectură. Marii bogați ai lumii au atins culmile prosperității, având relații speciale cu lectura. Există, în acest sens, nenumărate studii, exemple, mărturisiri. Bibliotecile au avut dintotdeauna o relație aparte cu cuvântul scris, fie pe hârtie, microfilm, CD-ROM, pagină web sau alt format. Evident, când vorbim de lectură, nu mai avem în vedere doar formatul tipărit. Misiunea fundamentală a bibliotecii a fost dintotdeauna îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. Bibliotecarii au răspuns acestui deziderat prin asigurarea accesului la informația de calitate, prin stimularea interesului pentru lectură, promovarea culturii lecturii, dezvoltarea competențelor de lectură și respectiv deschiderea drumului spre

cunoaștere și dezvoltare.

Ofertele Universale ale Bibliotecii sunt foarte importante în activitatea bibliotecilor, dar promovarea cărții și a lecturii rămâne oferta de bază. Raportul Viziunea Globală a Bibliotecii Viitorului, elaborat de Federația Internațională a Asociațiilor de Biblioteci și Bibliotecari, în urma unei dezbateri globale, cu participarea a peste 30 000 de bibliotecari și specialiști din domenii adiacente din 190 de țări, care a avut loc în anul 2017, plasează promovarea lecturii printre pilonii fundamentali, care vor asigura existența bibliotecii în viitor. Manifestul Bibliotecii Europene subliniază faptul că Europa trebuie să garanteze pentru toți cetățenii oportunități de învățare, lectură, dezvoltare.

Toate studiile realizate până acum demonstrează că marca bibliotecii rămâne a fi cartea. Cu toate investițiile enorme în digitalizarea activității bibliotecilor, marca rămâne neclintită. O marcă puternică este greu de schimbat. Și încă nu este clar, dacă această marcă trebuie schimbată. Nimeni nu știe cum se vor comporta TIC în viitor. Steve Coffman, biblioteconomist american, care de zeci de ani dezvoltă servicii electronice de bibliotecă, scria în articolul „Creșterea și căderea imperiului bibliotecă” că s-ar putea întâmpla ca viitorul bibliotecii să depindă de carte și, în special, de cartea în format tradițional. Rămâne de văzut. Cert este că prognozele de până acum, privind cartea electronică, nu s-au adeverit. Exemplul cel mai elocvent este Biblioteca Națională a Germaniei, care la transferarea în spațiul nou prognoza necesitatea unui nou spațiu fizic peste 40 de ani. Realitatea a demonstrat că deja peste 20 de ani va fi nevoie de un spațiu nou.

Evident că biblioteca erei digitale este mult mai mult decât numai carte și lectură. Cei trei piloni care de veacuri susțin biblioteca: spațiile, colecțiile și personalul nu mai fac față greutăților, iar biblioteca este în situația când trebuie să-și regândească și reconceptualizeze permanent prioritățile. Serviciile din generația nouă, în special cele bazate pe tehnologii, ocupă tot mai mult teren. Pentru a atrage utilizatori noi, bibliotecile experimentează servicii tot mai variate, câteodată total lipsite de substrat bibliologic.

Majoritatea proiectelor mari, cu care se mândresc și care au consacrat bibliotecile lumii, au avut la bază promovarea cărții și a lecturii, care este și cel mai greu argument pro existența bibliotecii în viitor.

Dar tot evident este și faptul că drumul cărții și al lecturii devine tot mai greu și mai complicat de străbătut. Cauzele sunt multiple: unele determinate de creșterea considerabilă a prețurilor producției editoriale, altele provocate de existența multitudinii de oportunități de organizare a timpului liber, dar nu mai puțin importantă este și falsă percepție că internetul, tehnologiile, gadgeturile rezolvă totul.

Promovarea cărții și a lecturii este o activitate complexă, care solicită implicarea mai multor actori. Ca și în alte proiecte de promovare a lecturii, Biblioteca Națională a Republicii Moldova își asumă coordonarea activităților la nivelul Sistemului Național de Biblioteci și va disemina toate inițiativele noi cu priză la public prin toate instrumentele disponibile

și, în primul rând, prin site-ul BNRM, pagina de Facebook *LecturaCentral*, contul de FB Programul Național Lectura Central, Blogul de biblioteconomie și știința informării. Scriitorul Vasile Romanciuc spunea cu o ocazie că, dintre toate drumurile basarabene, cea mai mare nevoie de reparație o are drumul cărții. Ziua Națională a Lecturii poate fi un început de șantier și un nou imbold pentru a forța reparația acestui drum, care ne poate forța ieșirea în lumea de care, pe drept, aparținem. Într-un ceas bun!

P.S. Savanții consideră că lectura este cea mai veche abilitate intelectuală a omului. Și una dintre cele mai importante, ar mai fi de adăugat. Despre această importanță se tot scrie, se tot discută și chiar se lucrează enorm de mult la acest subiect. Pretutindeni în lume sunt experimentate nenumărate căi și modalități de promovare a lecturii, de apropiere a cărții de cititori. Nenumărate dovezi demonstrează că rezultatele sunt bune, dar nici nu se pune problema că mai este mult de muncit!

Discuțiile, părerile, îngrijorările privind situația cărții și a lecturii, perspectivele acesteia sunt și vor fi în continuare multe și în contradictoriu. Dar, pe fonul incandescent al acestora, din când în când, apar și vești bune. Într-un interviu din 07.12.22 pentru revista *Money*, fostul prim-ministru, Dl Ion Sturza, menționa: „Vânzarile au mers bine pe unele categorii, precum cărți, jucării, articole pentru copii”. Evident, cartea este cumpărată pentru a fi citită. Puțini sunt cei care mai cumpără cărți doar pentru a-și împodobi casa, cum a fost odată.

Lectura poate salva! Lectura poate înălța! Lectura poate scurta drumul de la răsfațare până la resemnare. Într-un reportaj televizat recent, despre războiul din Ucraina, un ostaș ucrainean, rămas fără picioare, pe care reporterul l-a prezentat ca „Bogdan din Izium”, la întrebarea cum se descurcă în starea în care s-a pomenit, a răspuns senin și resemnat: „Mă salvez cu aceea că deschid cartea și încep să citesc”.

Călin-Teodor Ștefanopol scria despre *Faust*-ul lui Goethe că este „o lectură la finalul căreia simți pentru o secundă că ai cucerit lumea” (*Notă*: Goethe a șlefuit această lucrare 60 de ani și așa a ajuns la perfecțiune: capodoperă supremă a literaturii germane, care conține entități din mitologia greacă, din sfera biblică, din folclorul german, din ierarhia regală, din spațiul artei, din universul filosofiei sau din lumea curentelor culturale).

Într-adevăr lumea poate fi cucerită, într-un fel, și prin lectură, iar Ziua Națională a Lecturii poate fi un bun imbold în vederea consolidării punții de legătură între cititori și lecturile fundamentale, la finalul cărora aceștia „să simtă pentru o secundă că au cucerit lumea”.

Nebănuite sunt căile cărții și ale lecturi!